

Sodankylän kunta
Tekninen osasto
PL 60
99601 SODANKYLÄ

LAUSUNTO
31.1.2020

Dnro 046/2020

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto
Viite: Lausuntopyyntönnö 13.12.2019

KAKSLAUTTASENPALON ASEMAKAAVAEHDOTUS

Sodankylän kunta valmistelelee asemakaavaa Kakslauttasenpalon alueella. Kaavan tarkoituksena on osoittaa alue ohjelmapalveluiden korttelialueeksi, jolle saisi sijoittua vetokoirasafaritoimintaa. Rakennuksiin saisi sijoittaa myös henkilökunnan asuinhuoneistoja. Kaavaluonnoksessa esitetään kaksi korttelia. Lisäksi kaavassa osoitetaan VR-alueita ja ohjelmapalvelureitti.

Suunnittelualue sijoittuu Lapin paliskunnan alueelle, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle ja saamelaiden kotiseutualueelle. Alue on valtion maata. Poronhoito on merkittävä osa Sodankylän elinkeinoelämää. Se työllistää suoraan poronhoidon sekä välillisesti jalostuksen, ravintola- ja matkailupalveluiden ym. kautta huomattavan osan kunnan asukkaita. Poronhoito ylläpitää alueen saamelaiskulttuuria ja kunnan kulttuuriperintöä, sekä pitää sivukylät elinvoimaisina ja asuttuna.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990, 3 §). Vapaa laidunnusoikeus on poronhoidon olemassa olon ja kannattavuuden edellytys. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Maan luovuttaminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §). Poronhoitolain lisäksi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) edellyttävät, että alueiden käytön suunnittelussa huolehditaan saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä. Alueella voimassa oleva Pohjois-Lapin maakuntakaava edellyttää poronhoidon alueidenkäyttöllisten toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista ja poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioon ottamista mm. matkailutoimintoja suunniteltaessa. Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia selvitetäessä tulee asiasta neuvotella asianosaisen paliskunnan kanssa (PHL 53 §). Lapin paliskunnan kanssa on käyty neuvottelu tammikuussa 2018.

Maankäyttö ja rakennuslain (MRL 132/1999) 42 §:n mukaan yleiskaava on ohjeena laadittaessa asemakaavaa. Asemakaavoituksella ei saa vaikeuttaa yleiskaavan toteuttamista. Asemakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). MRL 54 §:n mukaan ”Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää. --- Asemakaavalla ei myöskään saa asettaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuttaa sellaista kohtuutonta haittaa, joka kaavalle asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää. ---” Lapin paliskunnan osakkailla on alueella voimassa erityinen oikeus, poronhoito-oikeus, jolle ei saa asemakaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa.

Huomiot kaavaehdotuksesta

Kaavoitettava alue sijoittuu Saariselän yleiskaavan (2004) alueelle, RM-3-8 (matkailun ohjelmapalvelut) ja VU-1-1 (Urheilu- ja virkistyspalvelut) aluevarausten alueelle. Yleiskaavan määräysten mukaan RM-3-8 -alueelle saa rakentaa ohjelmapalveluiden rakennuksia ja rakennelmia. Sinne ei saa rakentaa loma-asuntoja. VU-1-1 alueelle voidaan rakentaa vain matkailun ohjelmapalveluiden tarvitsemia reittejä ja rakenteita. Alueille tulee laatia käyttösuunnitelmat ennen rakentamisen aloittamista. Yleiskaavassa on osoitettu vetokoirasafareiden alue (RM-3-3) toisaalle, 4-tien länsipuolelle.

Asemakaavaehdotuksessa esitetyt korttelit ovat pinta-alaltaan laajoja, eikä tarkempaa rakentamisen sijoittelua ole suunniteltu vaan asemakaavaehdotus muistuttaa yleispiirteisyydessään osayleiskaavaa. Esitetyt RM-9 matkailun ohjelmapalvelualueet ovat huomattavasti laajempia, kuin mitä osayleiskaavassa on osoitettu RM-3-8 alueena. Myös kahden alueen yhteenlaskettu rakennusoikeus on moninkertainen (12 x) yleiskaavaan nähden, yhteensä 3 000 k-m², kun yleiskaavassa rakennusoikeutta on osoitettu 250 k-m². Yleiskaava ei myöskään mahdollista asuinrakentamista, jota nyt ollaan osoittamassa henkilökunnan asuinhuoneistojen muodossa puolelle osoitetusta rakennusalueesta. RM-9 alueiden käyttötarkoitus poikkeaa yleiskaavassa osoitetusta käyttötarkoituksesta. Koska yleiskaavassa on määriteltä mihiin koirasafareiden rakentamista voidaan sijoittaa (RM-3-3), niiden sijoittaminen muualle ei ole yleiskaavan mukaista, vaikka yleisesti ohjelmapalveluiden rakennuksia ja rakennelmia yleiskaavan RM-3-8 sallii. Näin ollen asemakaavaehdotus edelleen poikkeaa merkittävästi alueen osayleiskaavasta ja vaikeuttaa sen toteuttamista. Jos kaava toteutetaan ehdotuksen mukaisena, herää kysymys voidaanko Sodankylässä jatkossa kaikissa asemakaavoissa poiketa yleiskaavoista yhtä paljon? Tällöin yleiskaavalla ei käytännössä ole merkitystä vaan mihiin vain voi tulla mitä vain ilman että yleiskaavan kokonaisuutta tarkastellaan.

Kaavaselostuksessa esitetään kartta poronhoidon toiminta-alueista. Kaavaselostuksessa väitetään, ettei kaava-alueelle sijoitu erityisiä porojen laidunalueita. Kaava sijoittuu porojen talvilaitumille, mikä näkyy myös selostuksen kartasta. Karttaan on merkitty myös poronhoitajien paikkatietoihin määrittelemä koiratarhan häiriöalue. Häiriö on merkitty myös 4-tien itäpuolelle, vaikka varsinaisesti rakennettua koiratarha-alueita ei vielä itäpuolella ole, vaan ainoastaan koiravaljakkoreitit, joiden aiheuttama häiriö ajoittuu talveen. Kaavaselostuksen mukaan asemakaava ei sijoitu poronhoidolle erityisen tärkeälle alueelle. Paliskunnan pääerotusaita, Vuomaselkä, jossa käsitellään tuhansia poroja useita kertoja vuodessa niin vasanleikossa kuin erotuksissakin, sijoittuu välittömästi Kakslauttasen matkailualueen eteläpuolelle, tien länsipuolella. Kaava-alueen eteläpuolella on poronhoidolle tärkeä laidunkierroaita (näkyvä kartalla), jonka viertä porot kuljetetaan suurina tokkina erotuksiin Vuomaselkään ja sieltä taas tokkina erotusten jälkeen aidan pohjoispuolta talvilaitumille. Aita on sijoitettu juuri tähän, jotta 4-tien vilkas liikenne voidaan pysäyttää ja porot saadaan tien yli turvallisesti. Tähän mennessä porot on ehditty kul-

jettaa talvilaitumelle ennen kuin ohjelmapalvelureittien toiminta käynnistyy. Syyslaidunkierron nuoli on merkitty selostuksen kartalle kaava-alueen lähelle. Se tarkoittaa laidunkierron suuntaa, ei tarkkaa reittiä. Laidunkierron tarvitsema alue on laaja vyöhyke, ei pelkkä yksittäinen reitti tai polku. Kaava-alue sijoittuu poronhoidolle tärkeälle alueelle.

Kaavaselostuksessa ei edelleen ole kerrottu Lapin paliskunnan näkemystä kaavan toteuttamisen vaikutuksista, vaikka kunnalla on poronhoitolain mukaisten neuvotteluiden myötä tieto asiasta. Paliskunta toi neuvottelussa esille, että valjakkokoirien tarhaus ja todennäköisesti edelleen laajenevat reitistöt kyseisellä alueella aiheuttavat huomattavaa haittaa poronhoidolle. Alun perin jo alueen yleiskaavaa tehdessä on ollut esillä, että nelostien itäpuolelle, käsiteltävän asemakaavan alueelle ei saa sijoittaa koiravaljakkotoimintaa. Vetokoirasafarien alue on siksi osoitettu voimassa olevassa osayleiskaavassa erikseen, 4-tien länsipuolelle. Nyt kaavaehdotuksen alueelle sijoittuu osayleiskaavan mukaisesti reittejä, jotka ovat käytössä vain talvella. Asemakaavassa suunniteltu koiratarha-alue muuttaa alueen häiriön ympärivuotiseksi, sillä koiratarhoilla on aina melua, ja koiria aletaan harjoittaa maastossa syksyllä heti kun ilmat viilenevät. Koiravaljakoilla saa ajaa jokamiehen oikeudella missä vain, joten häiriö ei sijoitu pelkille osoitetuille reiteille. Koiratarhat ja valjakoilla ajaminen häiritsevät porojen laiduntamista ja ne välttävät alueita. Tällöin niiden laidunkierto muuttuu ja jotkin laidunalueet voivat kulua normaalia enemmän. Toiminta myös häiritsee porojen kuljettamista tokkana: tokka hajaantuu helposti edessä olevan häiriön (haju, melu, liike) vuoksi ja tokan kokoaminen uudelleen vaatii ylimääräistä työtä. Lapin paliskunnalla on kokemusta siitä, että koiria on karannut ja tullut Vuomaselän erotusaidan ja teurastamon aitoihin aiheuttamaan vahinkoa porojen ollessa siellä. Uusi RM-alue todennäköisesti myös lisää merkittävästi ohjelmapalvelureittien määrää 4-tien itäpuolella. Lisäksi uusi rakentaminen todennäköisesti lisää paineita laajentaa aluetta entisestään tulevina vuosina. Kaavan vaikutusten arviointi on poronhoidon osalta puutteellinen.

Saamelaiskäräjien lausuntoa ei oltu mainittu, eikä siihen otettu kantaa luonnosvaiheen vastineissa.

Kaavamääräykset

Kaavassa annetaan yleinen kaavamääräys:

Rakennettaessa poronhoitoalueella on huomioitava poronhoitolain takaama porojen vapaa laidunnus-oikeus. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 § ja 3 §)

Määräys tulee muuttaa muotoon:

Rakennettaessa poronhoitoalueella on huomioitava poronhoitolain takaama porojen vapaa laidunnus-oikeus. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 § ja 3 §). Matkailua palvelevaa toimintaa suunniteltaessa ja rakennettaessa tulee turvata poronhoidon harjoittamisen edellytykset.

Tällöin se ottaa paremmin huomioon alueen maakuntakaavan määräyksen ja ohjaa tarkempaa suunnittelua poronhoidon turvaamiseen.

Lopuksi

Paliskuntain yhdistys katsoo, että asemakaavaluonnos poikkeaa merkittävästi yleiskaavasta ja vaikeuttaa sen toteuttamista. Asemakaavalla on vaikutuksia poronhoidolle sekä kaava-alueella että sen ulkopuolella. Ainoastaan kaava-alueella on tarkasteltu vaikutusten arvioinnissa. Vaikutusten arviointi ei ole MRL 9 § mukaista. Kunnan on kaavoittaessaan otettava huomioon MRL 54 § mukaisesti asemakaavan sisältövaatimukset. Kaavan mahdollistaman toiminnan toteuttamisesta aiheutuisi kohtuutonta haittaa alueella poronhoito-oikeuden omaaville poronhoitajille.

Lapin paliskunta vastustaa asemakaavassa osoitettua koiratarha-alueita sen toteuttamisesta aiheutuvan huomattavan haitan vuoksi. Paliskuntain yhdistys yhtyy tähän näkemykseen.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao